

Mangfold i vestnorsk tradisjonskalk

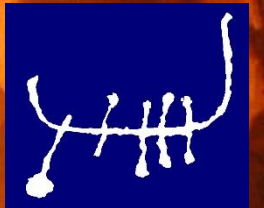
Kalkbrenning i Hyllestad fra 2017

Per Storemyr

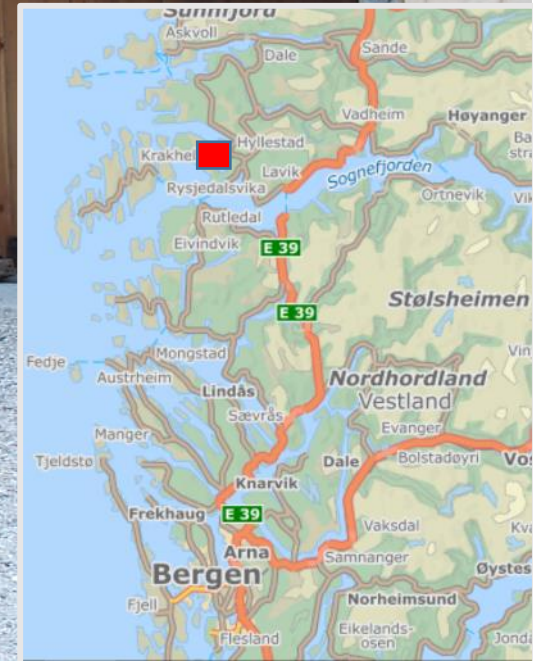
Hyllestad, Vestland

Archaeology & Conservation Services

Fabrica kulturminnetjenester as

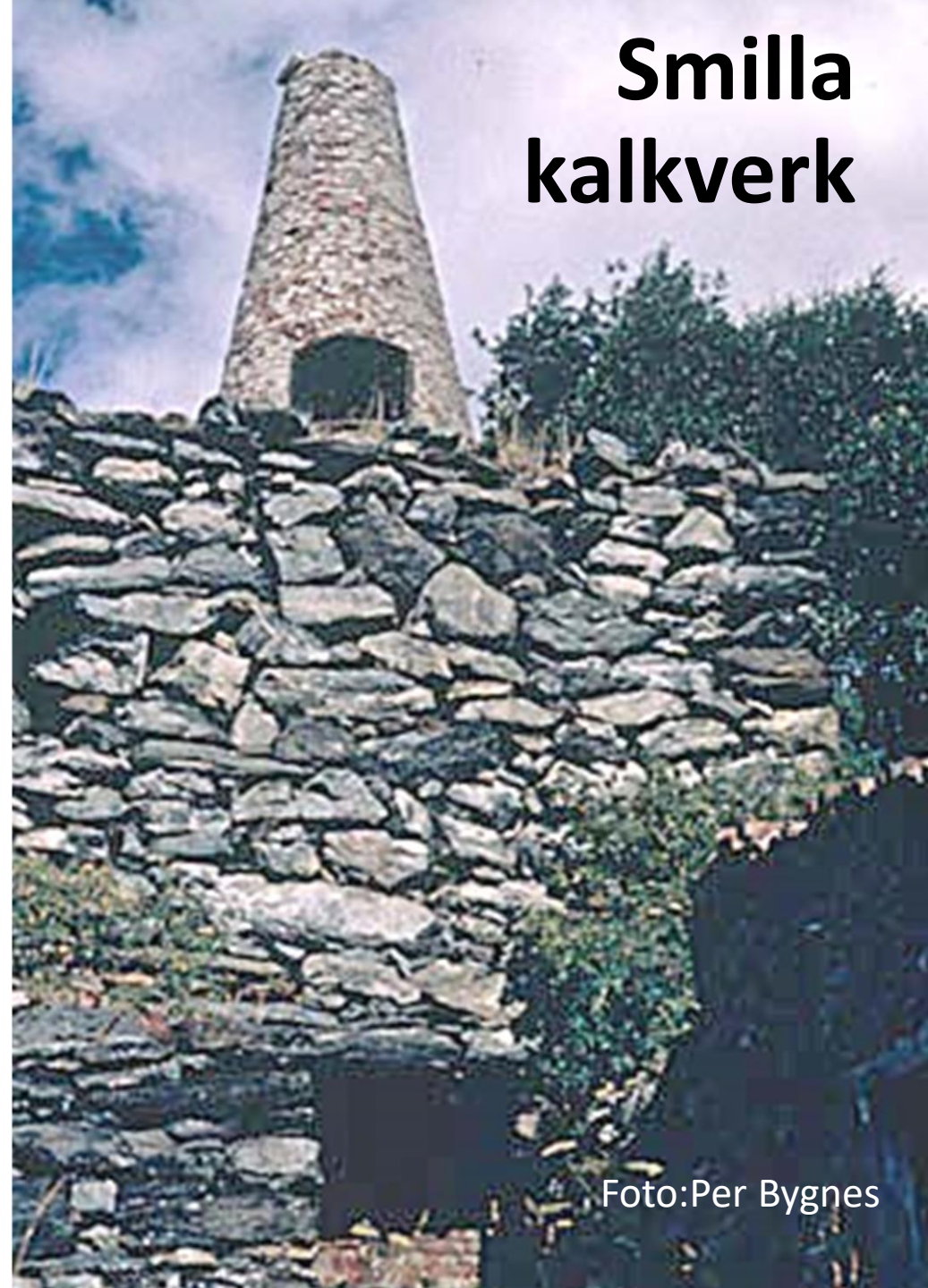
Kalkovnene i Kvernsteinsparken

Kvernstein

**Smilla
kalkverk**

Foto:Per Bygnes

Forbilde: Vanligste vedovnstype i Europa i 2000 år

Kalkovn i Hinterbrühl, Østerrike, Ferdinand Georg Waldmüller 1845

«Bondeovn» av middeladertypen

Ringi, Bærum

Foto: Øivind Møller, Digitalt Museum

16 kalkbrenninger i Hyllestad fra 2017

- To ovner bygd på dugnad, med støtte fra Riksantikvaren. Videreføres fra 2021 av undertegnede
- Nedskalerte ovner i «middelalderstil», underfyrt med ved
- Bygda og hele «kalknorge» har hjulpet
- Kurs, arrangementer og «pubkvelder» med brenning og bruk av tradisjonskalk

A photograph showing four people sitting on a horizontal wooden beam inside a kiln. From left to right: a man in a high-visibility yellow jacket and a black beanie, a woman in a blue and black long-sleeved shirt, a man in a light-colored sweater, and a man with a beard in a grey hoodie. Below them, a fire burns in a stone fireplace. Large piles of cut wood are on either side of the fireplace. The roof of the kiln is made of wooden beams.

«Storovnen»: småproduksjon, snaut 1 tonn brennkalk,
nok til å restaurere ei lita kirke
Brenntid: 35-40 timer

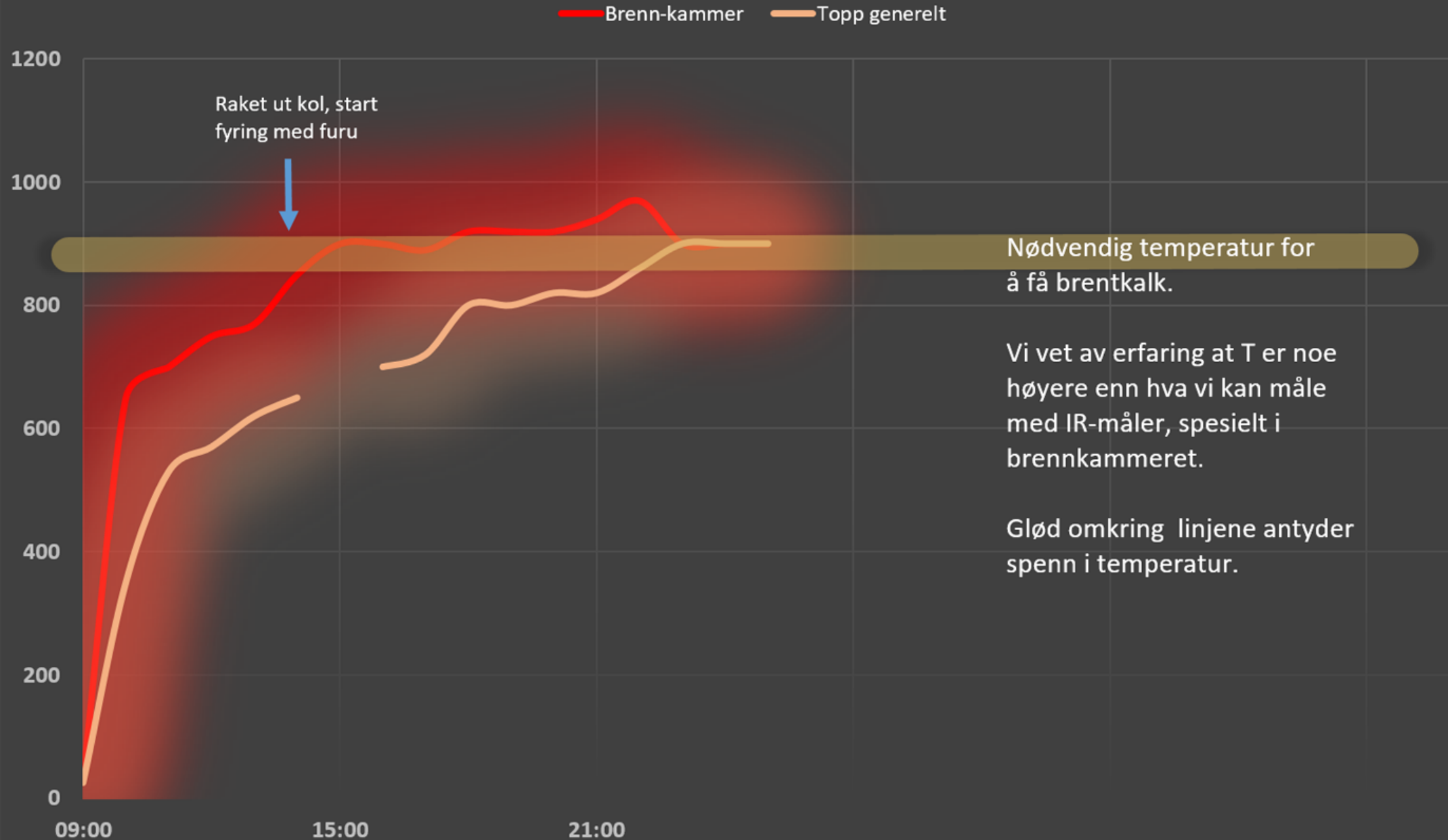
«Vesleovnen»: eksperimentell, 70-80 kg brentkalk,
nok til å kalke flere hundre kvadrat
- Brenntid: 15-17 timer

Vesleovnen i Kvernsteinsparken - brenning av Mostermarmor fra Bømlo

17. april 2020 - veiledende temperaturdiagram

Fotos: Berit Bruvik

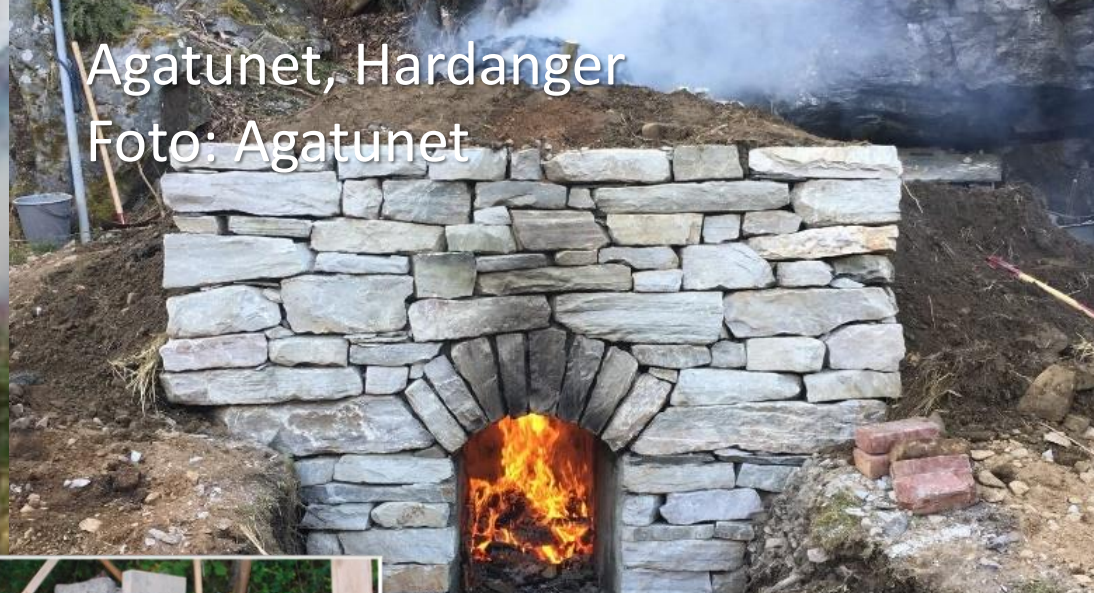

Kalknestor Terje Berner i Romania

Hamar
Foto: Anno Museum

Agatunet, Hardanger
Foto: Agatunet

Tønsberg

Fosen

Røros
Foto: Rørosnytt

Stavanger
Foto: Engøyholmen

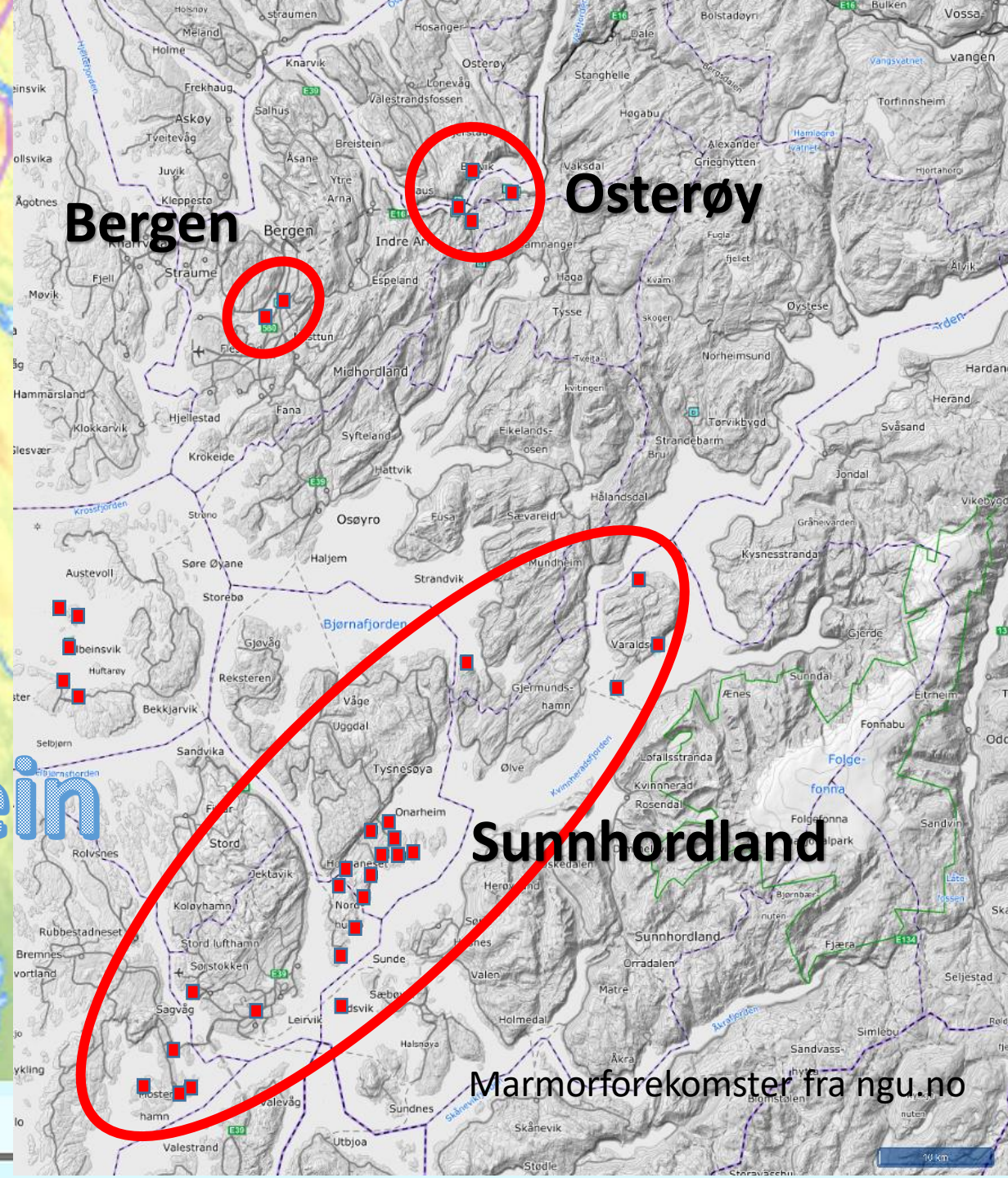

Trondheim

HVORFOR?

- Vi har ikke nok lokal/regional kalk til restaurering
 - Kun en industriprodusent i Norge (Hylla), svært ren kalk
 - Import av tradisjonskalk fra Sverige
 - Stor bruk av «tvilsomme» produkter fra Europa
-
- Forstå og ta tilbake et mangfold i kalk som en gang var
 - Vedbrent kalk er trolig det mest økologiske (utenom el-brent)
 - Tradisjonskalk lett å bruke og vedlikeholde – når en har kunnskap og erfaring - håndverkslaget

Tidlig-moderne
kalkindustri fra kulturminnesøk.no.
Angir også sentra for
kalkbrenning i
middelalderen

Marmortype	Vedbrenning	Korningsgrad	Farge	Hydraulisk	Typisk bruk
Smillamarmor (Hyllestad)	Lett	Fin-middels	Hvit, beige tint	Svakt	Alt
Mostermarmor	Lett	Fin-middels	Hvit, beige tint	Svakt	Alt
Osterøymarmor	Middels	Grov	Hvit, beige tint	Svakt	Alt
Hyllestadmarmor	Lett	Fin	Brunlig til beige	Svakt	Fuger, puss
Kamskjell	Middels	Svært fin	Hvit	Ingen	Slemming, hvitting
Eidemarmor (Møre)	Middels	Grov	Hvit	Knapt	Alt?
Stavangermarmor (Talgje)	Vanskelig	Grov	Brun	Middels?	Fuger
Stillehavsøsters	Svært vanskelig	Svært fin	Hvit	Ingen	Slemming, hvitting

Hyllestadmarmor

Kamskjell

Stavangermarmor

Stillehavssøsters

Viktige faktorer for effektiv vedbrenning

- **Ovnstype** (rund best, deretter firkantet, så avlang)
- **Brennkammerstørrelse** (1/3-1/2 av hele ovnen)
- **Marmortype** (finkornet lettest å brenne, holder formen)
- **Steinstørrelse** («ikke for smått, ikke for stort»)
- **Ilegging av marmor**, luftekanaler for trekk når vanskelig stein
- **Vedkvalitet** og vedstørrelse (furu best)
- **Oppfyring, forvarming** (tålmodighet!)
- **Ilegging av ved** (nok oksygen! Svært personlig faktor)
- **Værlag og vind** (jo mindre ovn, jo mer følsom for vind)
- **God erfaring gir halvering av brenntiden. Dette er håndverk!**

Gir kunnskap for bygging og drift av større vedovner i gamle kalksentra der kullovnene fortsatt står!

Helgøya

Mosterhamn

Tradisjonell brenning på Gotland et stort forbilde (foto: Buttlekalk)

www.per-storemyr.net/tag/lime-burning/

www.kvernsteinsparken.no/tag/kalk

https://issuu.com/fortidsminneforeningen/docs/fortidsvern_1_20_web_pdf/72

